

CORUPȚIA POLITICĂ CA FORMĂ DE MANIFESTARE A CRIMINALITĂȚII POLITICE

Veaceslav URSU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
decan al Facultății de Drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,*

Serghei BACINSCHI,

*lector metodist al Facultății de Drept
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand*

Summary

The authors have proposed the directions of investigation once they carried out a research of political corruption phenomenon as a form of political crime, in this case, the factors that generate such negative social phenomenon and its manifestations in public areas, administrative, economically and politically.

They used the arguments which come to prove how this phenomenon is perceived in society, alleging causes and conditions that contribute to such perception and tolerance of the phenomenon in question.

After analyzing empirical and theoretical critical the characteristics of phenomena have been identified, which allowed the definition of the concept of political corruption and advance solutions to be established, that would contribute to the social control of the phenomenon investigated.

„Puterea corupe, puterea absolută corupe absolut.”

Lord Acton

Astăzi fenomenul corupției se manifestă nu doar în domeniul economic, ci și în cel politic al statelor. Mecanismul unic care unește aceste tipuri ale corupției constă în utilizarea resurselor puterii nu pentru a realiza funcțiile statului în interese și scopuri sociale, ci a abuza de aceste resurse pentru obținerea unor avantaje ilegale de ordin patrimonial sau nepatrimonial, extragerea unui beneficiu personal sau de grup (financiar, economic, politic).

Corupția politică este constituită din acțiuni care sunt motivate politic. În sens larg, corupția politică poate fi definită ca abuzul de putere săvârșit în scopuri politice (sau aceste scopuri au prioritate în raport cu altele). În calitate de astfel de scopuri sunt recunoscute: a) obținerea puterii; b) menținerea, consolidarea și extinderea atribuțiilor.

Termenul „corupție politică” pare, la prima vedere, puțin eronat,

deoarece fapta de corupție este legată de abuzurile și excesul de serviciu ale persoanelor cu funcții de răspundere. Însăși noțiunea de „persoană cu funcții de răspundere” în doctrina juridică se leagă de prezența la aceasta din urmă a unor atribuții administrative de dispoziție, care își au suportul în activitatea de autoritate publică a subiecților (funcționarilor).

În cele din urmă, includerea în câmpul de vedere al factorului puterii ce creează în percepția generală a unui clișeu publicistic răspândit „puterea este politică”. Astfel, cercul logic pare să fie închis.

Însă anume sub acest aspect elucidarea corupției ne permite să dezvăluim esența sa profundă, contradictorialitatea exclusivă și invariabilitatea modurilor sale de manifestare.

Specificul corupției politice constă în faptul că ea reprezintă nivelul superior al corupției, care se deosebește esențial de cel inferior.

La niveluri inferioare ale unor organizații sociale (de exemplu, poliția rutieră, funcționarii de rang inferior, medicii, profesorii etc.) motivele cupidității, de regulă, au o exprimare materială concretă: sume de bani expres stabilite sau volum concret al serviciilor pretinse. În situația corupției politice, atât mărimea sau quantumul remunerării, cât și însuși faptul că ar exista asemenea remunerări, sunt ascunse de vizorul societății în ansamblu, dar și de structurile de drept.

Cu alte cuvinte, prejudiciabilitatea acestui fenomen pentru cetățeanul simplu nu este evidentă. Anume această trăsătură a fenomenului vizat a contribuit la diversificarea punctelor de vedere ale cercetătorilor corupției politice. Paradoxul în cauză constă în faptul că fenomenul supus cercetării, absolut distructiv, din perspectiva legii, în ochii teoreticienilor managementului politic se transformă într-o piesă originală a instrumenarului de administrare, iar caracterul său coroziv este pus, deseori, la îndoială.

Despre punctele de vedere existente privind funcționalitatea și inevitabilitatea corupției politice ne vom expune în continuare. Este necesar s-o facem, deoarece, indiferent de consecințele cu care se soldează faptele de corupție săvârșite la nivelul superior al autorităților publice, acest model comportamental este recunoscut de către cercetători ca fiind deviant de la normele existente. Devianța faptelor de corupție la nivelul menționat este legată de schimbările principiale în cadrul sistemului „scop-mijloace”. Cadrul normativ pe care se bazează relațiile administrativ-juridice presupune o corelație strictă, determinată între mijloacele de administrare și dirijare politică și obiectivele sale strategice și tactice.

Coroziunea acestui proces se manifestă în faptul că prin utilizarea de către subiecții administrării a mijloacelor legale pe care le are la dispoziție urmăresc avantaje sau surse de venit neprevăzute de lege. Anume în deformarea motivației angajamentului politic și în stabilirea obiective-

lor politice propuse este detectată deviația, adică abaterea de la normele existente.

Aici vom insista că aceasta reprezintă anume o deviație și nu o „corectare a sarcinilor trasate în conformitate cu cerințele momentului”, lucru demonstrat de faptul că scopurile adevărate ale funcționarilor, bine mascate prin lozinci democratice, sunt în esență, la o examinare mai atentă, generate de cupiditate și discreditează însăși ideea de democrație.

Ca rezultat, corupția este definită ca un „comportament care deviază de la obligațiile oficiale ale unui rol public sub influența unor scopuri materiale sau statutare private, sau care încalcă unele reguli, ce stabilesc interdicții pentru anumite tipuri de influență relativ private.”

De fapt, corupția politică presupune oferirea de către un funcționar sie însuși a unui drept „la greșeală”, a unui „câmp de manevră” în alegerea metodelor și mijloacelor de luare a deciziilor. Acest „câmp de manevră” este legat cu acele oportunități și avantaje care se află legal în arsenalul subiectului politic și care apar în rol de ispită secretă sau evidentă pentru acesta. De aceea este foarte răspândită interpretarea corupției ca „fapta săvârșită cu intenția de a oferi un avantaj, aflat în contradicție cu atribuțiile oficiale ale funcționarului, care în mod ilegal și abuziv utilizează poziția sau statutul pe care îl deține pentru a extrage anumite favoruri sau avantaje pentru sine sau o altă persoană, în scopuri „contrare obligațiilor și drepturilor unor terțe persoane”.

Cercetătorii care au investigat problema utilizării avantajelor prevăzute de statutul oficial al persoanei, oferite acesteia de cadrul legal, au atras atenția asupra faptului că extinderea spectrului de avantaje și beneficii cuprinse în situația de serviciu, mărirea volumului de atribuții funcționale reprezintă o motivație lucrativă. Cu alte cuvinte, pentru corupția politică este caracteristică tinderea subiecților spre extinderea și amplificarea potențialului lor administrativ, în aparență fără scopul obținerii oricărui beneficiu material.

Astfel, puterea ca resursă politico-administrativă reprezintă o motivație și un stimulent autosuficient al abaterilor în procesul de alegere a rolului său funcțional de către subiectul guvernamental.

În acest fel, are loc sacrificarea interesului public – ca fenomen democratic autentic. „Actul corupției este distructiv pentru sistemele de ordine publică și socială. Și deoarece pentru ultimele interesul public este mai important decât cel privat, încălcarea sau prejudicierea interesului public în scopul extragerii unor beneficii personale reprezintă prin sine un act de corupție.”

În asemenea situație este dificil de a decide cine ar trebui să fie garda intereselor publice și să fie garantul acestora. Aparent, garanțiile vizate poartă un caracter dublu, sunt de o natură duală: pe de o parte, în

calitate de garant, ca atare, ar trebui să apară șeful statului, în atribuțiile funcționale ale căruia intră această obligație, pe de altă parte, calitatea de garant o are însăși societatea reprezentată prin organizații nonguvernamentale, precum și prin activitatea fiecărui individ în parte.

În calitate de factor determinant incontestabil al corupției politice poate fi recunoscută și implicarea statului în viața publică și privată, fapt ce duce la devalorizarea mecanismelor reglementatorii de piață și la substituirea acestora cu o reglementare normativă directă. „Corupția reprezintă consecința directă și inevitabilă a încercărilor statului de a controla forțele de piață.”

Cu toate acestea, oricât s-ar părea de straniu, anume dezvoltarea relațiilor de piață a introdus ajustări în însuși faptul percepției corupției în societate.

Mai exact, este vorba despre problematica inevitabilă a instaurării mecanismelor de piață democratice, iar în legătură cu aceasta, diminuarea răspunderii sociale a statului, fapt ce duce în mod automat la căutarea mecanismelor capabile să atenueze șocul de la modernizarea în curs de desfășurare.

Corupția în astfel de condiții politico-economice nu mai este percepută ca fiind un factor distructiv și destabilizator, are loc o transformare a viziunilor cu referire la corupția politică în direcția tolerării evidente a acesteia.

În final, Max Weber a introdus în circuit noțiunea de „funcționar tolerant”, care reprezintă o verigă indispensabilă a birocrăției raționale. Din punctul său de vedere, apariția pe olimpul politic a unor astfel de funcționari, investiți cu o imensă putere politică și economică, pe care o utilizează în interese proprii, permite de a depăși tendințele centrifuge în elitele politice și contribuie la consolidarea acestora. Iar nucleul consolidat al funcționarilor publici este în stare să depășească dificultățile perioadei de tranziție și să reacționeze adecvat la așteptările sociale. Cu alte cuvinte, utilizarea avantajelor situației de serviciu este privită de către Weber drept un catalizator al proceselor de modernizare.

Trebuie avut în vedere că în cazul unei astfel de abordări corupția politică nu este justificată fără drept de apel. Este vorba doar de o „dozare” optimă a acesteia. Cu alte cuvinte, corupția joacă rolul unui vaccin specific, care ajută organismului social să depășească perioada de tranziție.

Corupția, acceptată în proporție permisă, în anumite limite, din punctul de vedere al unui șir de cercetători, contribuie la amplificarea rezistenței societății, iar ca o consecință, la instaurarea instituțiilor parlamentarismului și la dezvoltarea durabilă. În cele din urmă, în cadrul acestei concepții sau modelului dat s-a format o abordare de sine stătătoare – o abordare instituțională privitoare la fenomenul corupției.

Sensul acestei abordări constă în faptul că corupția este interpreta-

tă în calitate de instrument corelativ, inevitabil în condițiile contradicțiilor dintre reglementarea normativă și practica istorico-politică concretă. Specificul realității politice a unei societăți în dezvoltare constă în diversificarea și complicarea structurii sociale și evidențierea în prim-plan a unor noi grupuri sociale, economice și patrimoniale. Practica juridică a unui stat democratic nu permite legiferarea avantajelor unor formațiuni sociale care sunt puternice financiar, în detrimentul altora – economic insolubile. Însăși lipsa armoniei sociale constituie trăsătura obligatorie incontestabilă a sistemelor sociale în tranziție. Doar afacerile corupționale sunt în stare să niveleze necorespunderea dintre normele juridice rupte de realitățile și condițiile de viață reale și modelele comportamentale instaurate în societate. Astfel, esența deviantă a corupției este respinsă, ea apărând drept rezultatul logic al coliziunilor politico-juridice. După cum scria S. Rose -Ackerman, „Scandalurile legate de corupție constituie indicatorul faptului că în țara în care acestea se declanșează a început a se înțelege diferența dintre proprietatea obștească și cea privată”.

Însă procesul de promovare a respingerii sociale a corupției politice devine dificil din motivul că un șir întreg de fapte corupționale comise la cele mai înalte niveluri ale puterii încetează de a fi percepute ca ilegale sau imorale, cu toate că, în esență, așa și rămân. O atare formă a corupției politice, cercetătorul D. Tompson a numit-o „corupție mediată.” În doctrina juridică acesteia i se mai spune „corupție ascunsă” sau „corupție gri.”

Caracterul subteran al corupției politice este determinat de mai mulți factori:

- în primul rând, lipsa esenței patrimoniale a actului corupțional, deoarece remunerarea este utilizată nu în scopuri personale ale funcționarului, ci în alte scopuri politice (de exemplu, susținerea unui funcționar de un rang mai înalt în lupta sa cu oponentii politici);

- în al doilea rând, are loc condamnarea nu a motivației corupționale a funcționarului, ci a metodelor de realizare a acesteia (de exemplu, nu poate fi condamnată presiunea politică exercitată de către președinte sau prim-ministru asupra unor oarecare funcționari publici, pe când imixiunea directă în competențele acestora poate fi condamnată pe deplin);

- în al treilea rând, dividendele politice aparent inofensive obținute, chiar dacă sunt puse la îndoială nu atât din punct de vedere juridico-penal, cât din cel politic, de pe poziția prejudiciabilității actelor corupționale pentru ideile conceptuale ale democrației și statului de drept.

„Corupția mediată”, dacă e să o analizăm minuțios, în calitatea sa de fenomen, este încorporată perfect în sistemul valorilor de piață, unde își ocupă un loc separat în procesul de „prestație a serviciilor”. Politicianul în calitatea sa de manager politic sau comerciant politic apare drept „bussinesman” politic, care are un catalog de prețuri fix, deoarece „prețul

chestiunii” este de fiecare dată prestabilit concret.

Unul din cele mai elocvente exemple ale corupției politice mediate este corupția electorală.

Anume natura temporară a mandatului parlamentar este cheia comportamentului corupțional al deputaților. Reprezentanții organului legislativ se confruntă, de fapt, cu o dilemă: să se limiteze doar la susținerea politică a alegătorilor drept garanție a realegerii lor în legislativ, sau să accepte o remunerare patrimonială din partea unor formațiuni de lobby, însă fără perspective politice clare, în schimb obținând un câștig material de moment.

O condiție obligatorie în contracararea corupției, conform opiniei aceleiași S. Rose-Ackerman, este accesul cetățenilor la gestionarea informației în combinație cu preferințele clare ale societății și competitivitatea sistemului politic. Cu alte cuvinte, transparența, educația civică și concurența politică apar în calitate de instrumente preventive anticorupționale. Aceasta este foarte actual, deoarece corupția politică distruge procesele democratice fundamentale și subminează principiile politice fundamentale ale autorității publice și credibilitatea puterii publice. Corupția politică este strâns legată de dreptul constituțional fundamental al cetățeanului fiecărei societăți civilizate – dreptul de a alege.

Sistemul politic al fiecărui stat civilizat modern este caracterizat de mai multe trăsături specifice – un parlament puternic care formează și controlează puterea executivă (Guvernul), partide politice solide care își desfășoară activitatea în condițiile unei concurențe politice acerbe, sindicate independente, mijloace de comunicare în masă, judecători, procuratură, o bază juridică dezvoltată etc. Însă trăsătura de bază, primordială a oricărui stat civilizat modern este capacitatea sa de a organiza și desfășura alegeri libere și oneste, deoarece anume alegerile (în comun cu referendumul) constituie mecanismul unic, democratic și nonviolent de corectare a sistemului politic al statului și de formare a puterii de stat.

În baza rezultatelor alegerilor libere autoritățile înfăptuiesc transformările economice și sociale necesare în stat, luând în considerare opinia majorității alegătorilor, exprimate în procesul alegerilor. Sistemul politic format în urma acestor transformări, fiind un element fluctuabil și instabil după natura sa, supus unor modificări, în funcție de programele și acțiunile formațiunilor politice care au acces la putere (partide sau coaliții de guvernământ), influențează nemijlocit baza economică și domeniul social, schimbându-le, conform conjuncturii politice și preferințelor electoratului, exprimate nemijlocit în procesul votării.

Astfel, alegerile libere și oneste asigură corecția cursului social-economic și progresul economic al unui stat civilizat modern. În același timp, încălcarea mecanismului electoral duce la consecințe ireparabile,

care din punctul de vedere al formării și consolidării, dezvoltării sistemului politic al statului, al economiei și domeniului social al său, generează un fenomen periculos pentru stat și societate, cum este corupția politică. Acest tip deosebit al corupției, care ia naștere în cadrul sistemului politic al statului drept rezultat al încălcării procesului electoral, aduce atingere și deformează toate ramurile puterii și domeniile statale, modificând principal esența și caracterul activității tuturor organelor puterii publice.

Alegerile joacă un rol esențial, determinant, însă nu pentru schimbarea puterii și corectarea sistemului politic, ci doar pentru menținerea (uzurparea) puterii de către elitele politice și conservarea cursului politic existent.

O asemenea schemă a alegerilor, determinată chipurile pentru a păstra o „stabilitate politică”, și-a găsit o răspândire largă, mai cu seamă în așa-zisele „țări ale lumii a treia”, care au un sistem politic instabil, o bază economică nedezvoltată și fragilă, precum și un domeniu social incert. La baza unui astfel de fenomen stă anume corupția politică a elitelor de conducere în frunte cu lideri permanenți. O paralelă în acest sens poate fi făcută și cu situația existentă în trecutul Uniunii Sovietice, dar și cu cea din Republica Moldova în ultimii ani.

Ca fenomen politic, corupția politică întrunește următoarele caracteristici:

- denaturarea mecanismului procesului electoral, prin falsificarea rezultatelor votării, având drept scop menținerea (uzurparea) puterii și neschimbarea sistemului politic existent al statului;

- atentarea la dreptul de vot al cetățenilor prin intermediul lipsirii acestora de dreptul de a participa la alegeri liber exprimate și corecte ale organelor puterii de stat, precum și participarea acestora pentru a-și manifesta voința în cadrul unor referendumuri;

- constituirea și dezvoltarea unor grupări financiar-politice, concentrarea în mâinile acestora a resurselor financiare și de altă natură, în cadrul cărora se adoptă hotărâri strategice ce vizează politica statului în diverse domenii, fără consultarea prealabilă a acestora cu legislativul și societatea civilă;

- modificarea nejustificată a cadrului legislativ existent favorabil elitei de conducere;

- lipsa unei concurențe politice reale, lipsa sau anihilarea unor formațiuni politice (partide, mișcări etc.) care ar avea drept scop accesarea la putere prin intermediul luptei politice;

- formarea organelor puterii executive (Guvern, administrația publică locală) conform unor principii denaturate – nu corespunzător profesionalismului, ci conform principiilor devotamentului față de lider sau interese de partid;

- susținerea totală (administrativă, economică, financiară, infor-

mașională ș.a.) a unui grup (partid) politic în detrimentul altor grupări politice sau sociale.

Astfel, corupția politică reprezintă procesul ilegal și forțat de menținere (uzurpare) a puterii de stat de către o singură formațiune politică în scopul accesului nelimitat și necontrolat la resursele administrative, naturale, de producție, financiar-economice, informaționale, electorale etc. ale statului, cu lipsirea concomitentă de dreptul de a avea acces la ultimele a altor grupuri sociale sau politice, prin falsificarea rezultatelor votării sau anularea (parțială sau completă) a alegerilor puterii de stat.

Corupția politică, precum, de altfel, corupția în general este imposibil de eliminat totalmente. În același timp, există o metodă care ar permite, într-o măsură oarecare, menținerea nivelului acesteia la nivel acceptabil de către societate. Această metodă este cunoscută de mult și se aplică în țările civilizate (desigur că în fiecare stat ținând cont de specificul țării).

Ea constă în crearea unui sistem politic efectiv, ce ar genera o concurență politică reală, aceasta din urmă ar asigura, împreună cu alegerile libere, constituirea și activarea pe eșichierul politic a unor partide, coaliții politice viabile și reale, a unui parlament, guvern etc. compuse din persoane competente, profesioniste, precum și a altor organe ale statului cum ar fi sindicatul, MIM, judecătoria, procuratura, comisia electorală etc.

În acest caz, sistemul politic se autodezvoltă cel mai intensiv în cadrul procesului electoral.

Bibliografie

1. С. Роуз-Аккерман, *Коррупция и государство. Причины, следствия, реформы*, М., Логос, 2003.
2. Е. А. Панфилова, С. Н. Швердяев, *Противодействие злоупотреблению административным ресурсом на выборах: проблемы и перспективы*, М., Де Ново, 2005.
3. П. А. Кабанов, *Политическая преступность: сущность, причины, предупреждение. Учебное пособие* / Под ред. В. С. Устинова, М., 2000, с. 136.
4. П. А. Кабанов, *Политическая коррупция в России: понятие, сущность, причины, предупреждение*, Казань, 2004.
5. Susan Rose-Ackerman, *Corruption: A Study in Political Economy*, New York, Academic Press, 1978.
6. Susan Rose-Ackerman, *The Political Economy of Corruption*. In Kimberly A. Elliot, ed. *Corruption and the Global*.
7. М. Вебер, *Избранное. Образ общества* / Пер. с нем, М. Юрист, 1994.